

نام و نام خانوادگی:

زمان برگزاری: ۷۵ دقیقه

نام آزمون: فنون یازدهم تشریحی سری ۱

تاریخ آزمون:

۱ استعاره را در بیت زیر بیابید و آن را به یک تشبیه کامل تبدیل کنید.

صبحگاهی سر خوناب جگر بگشایید زاله صبحدم از نرگس تر بگشایید خاقانی

۲ چه عواملی موجب شد شاعران ایرانی به دربارهای هند روی آورند؟

۳ قالب مسلط در سبک هندی به ظاهر چیست؟ توضیح دهید.

۴ اشعار مدحی و عاشقانه در دوره صفوی چه وضعیتی داشت؟

۵ عبارت زیر در بیان کدام شخصیت ادبی قرن یازدهم هجری است؟

«او را به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و به کار بردن مضمون بدیع و گاه دور از ذهن می‌شناسیم، از ویژگی‌های مهم شعر او استعاره‌های رنگین، خیال‌انگیز و سرشار از ابهام و تخیل‌های رمزآمیز شاعرانه است.»

۶ مجاز را در بیت زیر پیدا کنید و قرینه و علاقه آن را یادآور شوید. سایر آرایه‌های بیت را بنویسید.

زبان خامه ندارد سر بیان فراق وگرنه شرح دهم با تو داستان فراق

«حافظ»

۷ واژه مشخص شده در بیت زیر حقیقت است یا مجاز؟ در صورت مجاز بودن قرینه، علاقه و معنی مجازی آن را بنویسید.

برو هر چه می‌بایدت پیش گیر سر ما نداری، سر خویش گیر

«سعدی»

۸ ابتدا پایه‌های آوایی بیت زیر را مشخص کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هر خانه را بنویسید:

«اگر بر جای من غیري گزیند دوست، حاکم اوست حرامم باد، اگر من جان به جای دوست بگزینم»

۹ با مقایسه ویژگی‌های فکری دو سبک خراسانی و عراقی جدول زیر را کامل کنید:

خراسانی	عراقی
ستایش خرد	ستایش ...
.....	فراق
رواج روحیه پهلوانی و حماسی
.....	بازتاب بیشتر علوم در شعر

۱۰ کدام گزینه از مختصات زبانی شعر سبک عراقی محسوب نمی‌شود؟

الف) لغات عربی رونق یافت و جای لغات فارسی اصیل قدیم را گرفت.

ب) جایگاه «تخلص» در انتهای قالب غزل تثبیت شد.

پ) واژه‌های «آبر» و «ایدون» بسیار کم کاربرد شد.

۱۱ در هر یک از ابیات زیر «نرگس» استعاره از چیست؟

الف) هزاران نرگس از چرخ جهان گرد فرود شد تا برآمد یک گل زرد

ب) چو تنها ماند ماه سرو بالا فشاند از نرگسان لؤلوی لالا

۱۲ در بیت زیر معنی مجازی واژه مشخص شده چیست؟

«به یاد روی شیرین بیت می‌گفت چو آتش تیشه می‌زد کوه می‌سفت»

۱۳ با هریک از مشبّه‌های زیر یک تشبیه بسازید.

دریا، آینه روشن، گل سرخ

۱۴) ارکان تشبیه عبارت زیر را مشخص سازید.

«مویش چون برف سفید، و تنش چون بید لرزان بود»

۱۵) با مرزبندی درست پایه‌های آوایی بیت‌های زیر، هر پایه را در خانه آن قرار دهید.

الف) چو کردی با کلوخ‌انداز پیکار
ب) گرت به سایه در آسایشی به خلق رسد
سر خود را به نادانی شکستی
بهشت بُردی و در سایهٔ خدای آسای

۱۶) مرز پایه‌های بیت‌های زیر را مشخص کنید و هر پایه را در خانه‌اش جای دهید.

الف) نمی ترسی ز آه آتشینم
ب) نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم نگنجی
تو دانی خرقهٔ پشمینه داری
نتوان شبه تو جستن که تو در وهم نیایی

۱۷) با خواندن درست بیت، رکن‌های عروضی را در خانهٔ خود قرار دهید.

مرا در دل درخت مهربانی
به چه ماند؟ به سرو بوستانی

۱۸) با خوانش درست بیت‌های زیر، مرزهای آوایی آن را مشخص کنید و هر پایه را در خانهٔ خود قرار دهید.

الف) جنون اندر سر مجنون نخواهد جنبشی کردن
ب) صنما با غم عشق تو چه تدبیر کنم
مگر لیلی ز زلف خویش زنجیری بجنباند
تا به کی در غم تو نالهٔ شبگیر کنم

۱۹) مرز پایه‌های آوایی ابیات زیر را مشخص سازید و هر پایه را در خانهٔ خود قرار دهید.

الف) صد هزاران دام و دانه است ای خدا
ب) بگم آرام چون قویی سبک‌بار
ما چو مرغان حریص بی نوا
به نرمی بر سر کارون همی رفت

۲۰) توضیح زیر دربارهٔ کیست؟ یک کتاب منظوم از او نام ببرید.

«سی و پنج سال گرد جهان گشت، تجربه اندوخت و از هر خرمنی خوشه‌ای چید. او در ادبیات تعلیمی سخن‌گوی ضمیر خودآگاه ایرانی است و در سرودن غزل عاشقانه نیز سرآمد شاعران و نویسندگان فارسی‌زبان است.»

پاسخنامه تشریحی

۱ الف) ژاله: استعاره مصرّحه از اشک / ب) نرگس تر: استعاره مصرّحه از چشمان اشک‌آلود

تبدیل استعاره به تشبیه: الف) شبانگهان ژاله‌های خونین اشک فرو می‌ریخت

ب) نرگس چشمان ترت زیباترین گل است.

۲ توجه خاص شاعران گورکانی هند به شعر و ادب، خصوصاً زبان و ادبیات فارسی و بی‌توجهی شاهان صفوی به شعر و مضامین عاشقانه به دلیل پایبندی به آداب دینی باعث شد بسیاری از شعرا به دربارهای هند روی آورند.

۳ غزل، غزلی که گاهی به ۴۰ بیت هم می‌رسد. تکرار قافیه در آن امری طبیعی است. در حقیقت شاعر سبک هندی، تکبیت‌گو است یعنی قالب حقیقی شعرش مفردات است. شاعر ابتدا این ابیات مستقل را به وسیله رشته قافیه و ردیف به هم گره می‌زند. او تکبیتی می‌سراید و آن را در غزلی که مناسب آن بیت باشد، قرار می‌دهد. از این رو کم و زیاد کردن ابیات غزل، آسیبی به شعر نمی‌زند.

۴ شاهان صفوی به شعر مدحی و درباری و عاشقانه بهایی نمی‌دادند از این رو این نوع شعرها از رونق افتاد و شاعران به موضوع‌هایی مثل اندرز، مضمون‌آفرینی و باریک‌اندیشی روی آوردند.

۵ بیدل دهلوی

۶ «سر»: مجاز از قصد، اندیشه / قرینه: مضاف بودن سر/علاقه: محلیه (سر محل اندیشه و تصمیم است.) / زبان خامه استعاره مکنیه «تشخیص» / واج‌آرایی مصوت «آ»

۷ مجاز است. سر (اول) مجاز از قصد، اندیشه و اراده است. قرینه آن مصراع اول است.

۸

سُتْ حَا کِم اوست	گُ زِ نَد دو	ی مَن غِ ری	اَ گر بر جا	پایه‌های آوایی
سُتْ بَگِ زِ نَم	بِ جَای دو	دَ گر مَن جان	خَ را مَم با	
مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعیلن	وزن
--U	--U	--U	--U	نشانه‌های هجایی

۹ از ویژگی‌های سبک خراسانی: وصال - بازتاب اندک علوم در شعر

از ویژگی‌های سبک عراقی: ستایش عشق - رواج روحیه عرفانی و اخلاقی

۱۰ ویژگی «ب» مربوط به مختصات ادبی سبک عراقی است.

۱۱ الف) ستاره

ب) چشم

۱۲ مجاز از شعر

۱۳

عشق چون دریایی بی‌کرانه است / دل همچون آینه روشن شفاف است.

مشبه ادات تشبیه مشبّه وجه مشبّه ادات تشبیه مشبّه وجه

رخسار یار همانند گل سرخ شاداب و باطراوت بود.

مشبه ادات تشبیه مشبّه وجه مشبّه ادات تشبیه مشبّه وجه

۱۴

مویش چون برف سفید و چون بید لرزان بود.

مشبه ادات تشبیه مشبّه وجه مشبّه ادات تشبیه مشبّه وجه

تشبیه شیه تشبیه

۱۵ الف)

چُ کر دی با	کُ لو خن دا	ز پی کار
سَ رِ خُد را	بِ نا دا نی	شِ کس تی

ب)

گَ رَتِ بِ سا	یِ دَ را سا	یِ شی بِ خَل	قِ رِ سَد
بِ هِش تِ بُر	دِیِ در سا	یِ یِ خِ دا	یا سای

۱۶ الف)

نِ می تر سی	ز آ ه آ	تِ شی نَم
تُ دا نی خِر	قِ یِ پَش می	نِ دا ری

ب)

نَ تِ وانِ وَص	فِ تِ گُفِ تَن	کِ تِ دَرِ فَه	مِ نَ گُنِ جِی
نَ تِ وانِ شَب	هِ تِ جُسِ تَن	کِ تِ دَرِ وَه	مِ نَ یا یِی

۱۷

مَ را دَرِ دِل	دِ رَخِ تِ مِه	رَ با نی
بِ چِ ما نَد	بِ سَرِ وِ بو	سِ تا نی

۱۸ الف

چُ نو نَن دَر	سَ ر مَچِ نون	نَ خا هَدِ جُن	بِ شِ کَرِ دَن
مَ گَرِ لِي لِي	زِ زَلِ فِ خِي	شِ زَن جِي رِي	بِ جُنِ بَا نَد

(ب)

صَن نَ ما با	نَع مِ عِشِ قِي	تُ چِ تَدِ بِي	رِ كُ نَم
تَا بَ كِي دَر	نَع مِ تَ نا	لِ يِ شَبِ هِي	رِ كُ نَم

۱۹ الف

صَد هِ زَا ران	دا مَ دَا نَس	تِي خُ دَا	
ما چُ مَرِ غَا	نِ خِ رِي صِ	بِي نَ وا	

(ب)

بَ لَمِ آ رَا	مِ چُنِ قَوِ يِي	سَ بُكِ بار	
بَ تَرِ مِي بَر	سَ رِ كَا رُون	هَ مِي رِفَت	

۲۰ سعدی شیرازی - بوستان